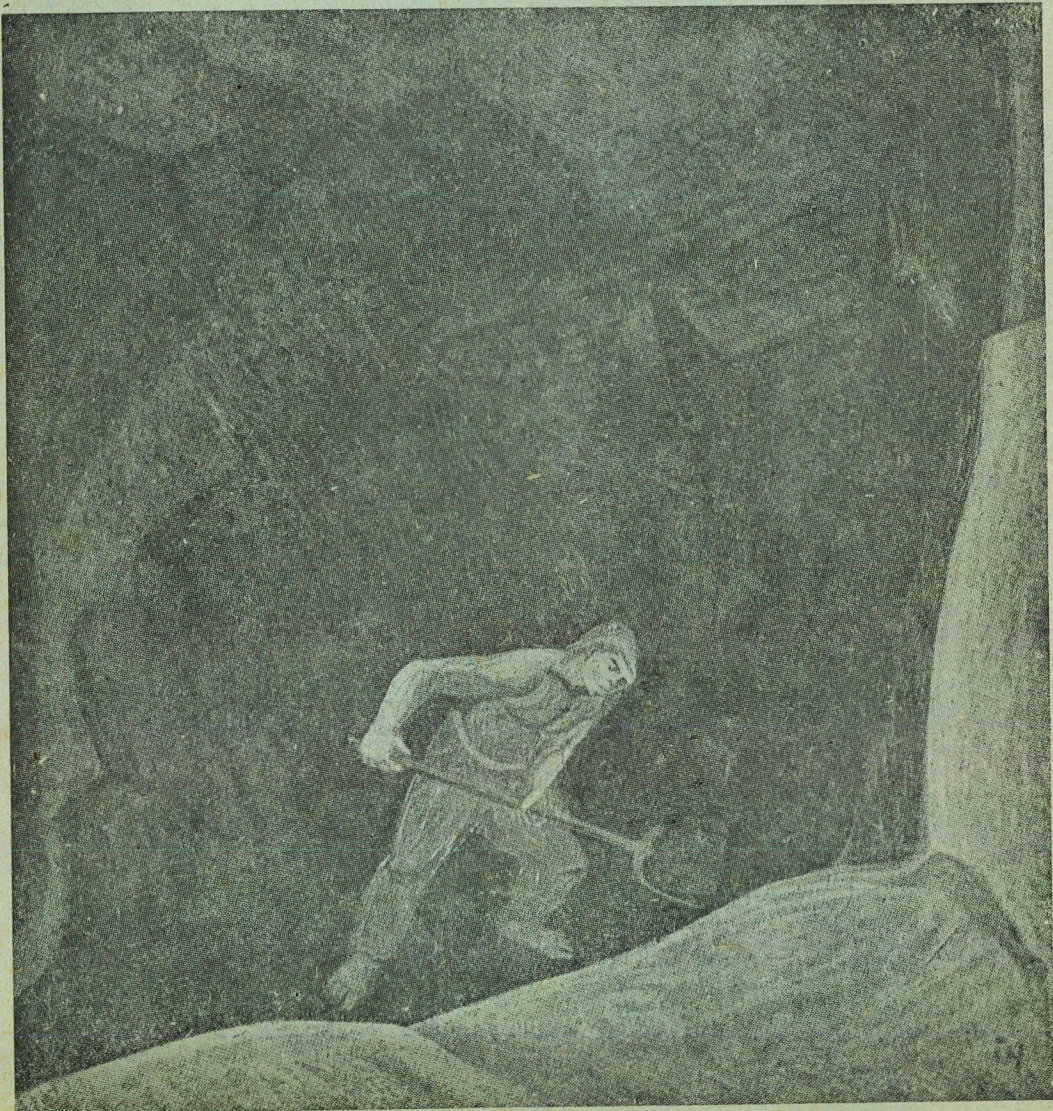

AD

A TARTALOMBÓL

MAJTÉNYI MIHÁLY, FEHÉR FERENC, PETROVICS BOSKÓ, LATÁK ISTVÁN ÉS SULHÓF JÓZSEF ÍRÁSAI A CSANTAVÉRI ÍRÓTÁBORBÓL — URBÁN JÁNOS ÉS ANTICS MIROSLÁV VERSEI — KVAZIMÓDÓ ISTVÁN ÉS ISZÁKOVICS ANTONIJE ELBESZÉLÉSEI — LUKÁCS GYÖRGY TANULMÁNYA — B. SZABÓ GYÖRGY ÍRÁSA DÉSI HUBER ISTVÁN FESTŐMŰVÉSZRŐL — TANÚSÁG — DISPUTA — DÉSI HUBER ISTVÁN KÉPEI ÉS ÍRÁSA A MODERN FESTÉSZETRŐL — MŰKEDVELŐ SZÍNPAD

IRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI FOLYÓIRAT

9

1954

SZEPTEMBER

XVIII. ÉVF.

És a színészek?

Velük legközelebbi stúdió-óránkon ülünk majd össze egy kis csevegésre. Addig is — olvassák át még néhányszor szerepeiket, hogy ha majd elkezdünk a színpadon dolgozni, ne legyen baj. S — nem szerénytelenségből mondjuk — de nem ártana ha eddigi stúdió-

óráink szövegeit is időnként át-átlapozgatnák, mert itt-ott, lopva mi már sok olyat elmondunk, aminek csak most veszik majd igazán hasznát.

Jó munkát!

— list —

A kikindai műkedvelő színjátszók

A kikindai „JÓZSEF ATTILA” kultúregyesület

eredményes és sokoldalú kultúrmunkájában tevékenyen vesz részt annak színjátszó alosztálya, melynek eredményes munkája az egyesületnek meghozta hírnevét és fejlődési lehetőségét.

a kikindai színjátszók nem pihentek a babérokon, hanem még nagyobb lelkesedéssel folytatták a színjátszás felemelő, magasztos munkáját. Ennek eredménye érezhető volt fejlődésükben, mely évről-évre mindjobban megnyilvánult előadásaik színvonalán és értékén.

Jelenet a „Remény” c. drámából

Közvetlen a felszabadulás után alakult és fokozatos, alapos munkával Vajdaság egyik legjobb színjátszó egyesítésévé fejlődött, olyanira, hogy ma már bizony az egyesület keretei szűknek bizonyultak az alosztály továbbfejlődésében.

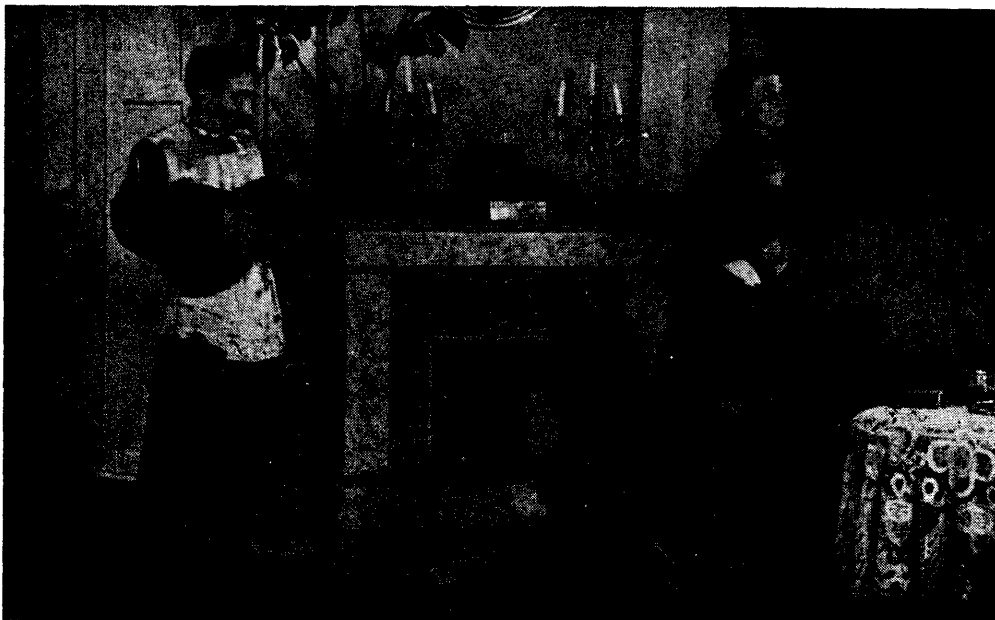
Először 1948-ban figyelt fel munkájára Vajdaság nyilvánossága, amikor a magyar amatőrszínházak és műkedvelőegyesütségek versenyén Konecsny Sándor rendezésében Heyermans „REMÉNY” c. halászdramájával az első helyet foglalta el. Ez eredmény után

1949-ben Gou és Dusseau „MÉLYEK A GYÖKEREK” c. nécertárgyú drámával a műkedvelő versenyeken megvédték vándorzászlajukat, mint a legjobb magyar egyesítés, valamint a vajdasági nemzetek közötti versenyen a második helyet foglalták el, 1950-ben pedig Galsworthy „EZÜST KAZETTA” c. drámájával, ugyancsak Konecsny Sándor rendezésében, a legjobb magyar egyesítés cím mellett a nemzetek közötti versenyen mint Vajdaság legjobb színjátszóegyesítése elvitték a Vajdasági Kultúrszövetség vándorzászlaját.

Mindezt ennek a lelkes együttesnek kitarító munkája és állandóan fokozódó fejlődése eredményezte. 1950 végén az egyesület az alosztályal vállalva új színháztermet épített, az alosztály új lehetőségekkel még nagyobb lendülettel folytatta munkáját. Az előadások rendszeresedtek, a repertoár kibővült, új fiatal tagok frissítették fel az erőket és szinte színházi tempóval fejlődtek tovább.

Amikor a verseny-rendszer megszűnt, az együttes résztvesz a szemléken: 1951-ben Gorkij „A ZSELYEZNOV-HÁZ ASSZONYA” drámájával Dr. Hadik József rendezésében, 1952-ben Zilahy „SZÜZ ÉS A GÖDÖLYE”

A műsor igen változatos volt, színrekerültek: Molière „BOTCSINÁLTA DOKTOR”, Kisfaludi Károly „PÁRTÚTÓK”, Szigligeti-Móricz „CSIKÓS”, Trifkovicz „TANFEL-ÜGYELŐ”, ismeretlen francia író „PATHE-LIN MESTER”, J. B. Priestley „VÁRATLAN VENDÉG”, Molnár Ferenc „LILIOM”, Les-tyán Sándor „POTYAUTAS”, Karinthy Frigyes „BÜVÖS SZÉK”, Almási Tihamér „CIGÁNY PANNA”, Molnár Ferenc „A PÁL-UTCAI FIÚK”, Petőfi-Bakonyi-Kacsóh „JÁNOS VITÉZ”, Erdélyi Mihály „CSAVARGÓ-LÁNY”, Indig Ottó „EMBER A HÍD ALATT”, Török Rezső „SZEGÉNY JUHÁSZ

A „Zselyeznova ház asszonya” c. dráma egyik jelenete

színművével Dr. Hadik és Konecsny rendezésében (ezzel résztvettek a palicsi Magyar Ünnepi Játékokon), 1952-ben pedig, ugyancsak Zilahy-színművel léptek fel a járási szemlén: „A ZENEBOHÓCOK”-kal Garay Béla és Sovény Károly rendezésében.

A kikindai színjátszók munkája nem merült ki a versenyeken és szemléken való kiváló szereplésükkel, ezt a következő statisztikai adatok szemléltetően hirdetik, az utolsó három évad eredményéről:

évad	bemutató	előadás	néző
1950/51	7	35	10.141
1951/52	7	47	13.226
1952/53	8	54	16.441
összesen	23	136	39.808

A fentiekből kitűnik, hogy az előadásokon a nézők száma átlag 292,7 lélek (a terem befogadó képessége 350 személy).

LEGÉNY...” c. színpadi művek, ezenkívül egy pár vidámost népdalokkal a nyári évadban, melyek műsorát a Vidám Színpadból és egyéb alkalmas egyfelvonásosokból állították össze.

Ezek szerint a műsor túlnyomó részben igen értékes színművekből van összeállítva, bár van benne kifogásolni való is (pl. Cigány Panna, Csavargólány, Potyautas), melyek tisztán szórakoztató, elvileg üres színdarabok, azonban ilyenekre is van szükség egy műkedvelő színpadon és ha hozzáfűzzük, hogy ezek is helyes dramatizálással és rendezői beállítással a legkényesebb ízlést sem bántották (sőt ki is tudják elégíteni igényeiket) — hiszen a darabválasztás igen nagy probléma, akkor amikor nem áll mai vigjáték a rendelkezésre. Az alosztály műsorpolitikája összeállításánál mindig szem előtt tartotta a célt, melyet szolgál: az új Jugoszlávia szocialista kultúrájának fejlesztésében a színjátszás terén is a dolgozók kultúr-

színvonalának emelését, valamint a közönség összetételét (és nemkevésbé igényeit is), majd az alosztály káderét és nem utoljára a rendelkezésre álló anyagi eszközöket és műveket.

Az alosztály egyik legfontosabb célkitűzése a falu-város közötti kulturális kapcsolatok kimélyítése és ezen a téren is igen sokat tettek. Az utolsó három évadban összesen 31 vidéki előadást szerveztek igen jelentős sikerrel, valamint 9 esetben láttak vendégül vidéki színjátszókat az egyesület színpadán. A falujárás mindig külön élmény volt a kikindai színjátszóknak is, de még inkább az illető falunak. Ezen a téren még mindig nem tud eleget tenni a követelményeknek. Itt természetesen sokban hozzájárul a szállítóeszköz és egyéb anyagi probléma (az együttes minden esetben teljesen díjtalanul megy vendégszerepelni az ottani falu egyesületének javára).

Az 1953/54-es évadban is jelentős munkát végzett az együttes. Eddig hat bemutatót adtak és egy felújítást: May Károly-Garay: „WINNETOU”, Almási „BETYÁR KENDŐJE”, Nusity Braniszláv „ÁTLAGEMBER”, Sulhof József „KIDŐLT A MÁJUSFA”, Jean Letraz „SZERENCSEMALAC”, egy VIDÁMEST és Szigligeti-Móricz „CSIKÓS” c. szín-

van a közönségük, hiszen nincs olyan színmű, amelyet legalább ötször ne lehetne leadni és mindig nagyobb lelkesedéssel fogadják a színjátszók újabb bemutatkozását — s megjegyezzük, hogy az együttes minden tagja, kezdve a díszletezőktől, a szereplőkön, rendezőkön keresztül, teljesen díjmentesen, amatőr-alapon, semmi fáradságot és áldozatot nem kímélve dolgozik. Önfeláldozó munkájával nagyban hozzájárult az egyesület nagyfokú fejlődéséhez, de nem ugyanígy az egyesület az alosztály fejlődéséhez és munkájához, legalábbis nem azon a fokon. Egy bizonyos fokú megértés megvolt az egyesület egy-két vezetőjénél a színjátszással szemben, azonban az utóbbi időben mind kevésbé nyilvánul meg az a megértés és támogatás — ami igen hiányolható, és érezhető ennek az alosztálynak további fejlődésében, mert féltő, hogy a jelen körülmények között a mostani feltételekkel esetleg stagnáció állna elő. De ismerve a színjátszóknak a színjátszás iránti szeretetét, ez nem következhet be, mert a színjátszók tovább küzdenek és szívvel lélekkel dolgoznak a színjátszás további fejlődéséért és nemes ápolásáért, minden akadály és a kedvezőtlen feltételek leküzdésével.

Talán önkéntelenül is felvetődik a kérdés: vajon kik végzik ezt a nemes munkát

Jelenet az „Átlagember” c. vígjátékból

művek, valamint előkészületben van Gervai Andor „BENT AZ ERDŐBEN” c. drámája — eddig 40 előadással.

Mindezt összegezve. hatalmas munkát végeztek a kikindai műkedvelők. Munkájuk eredménye nem is maradt el, ma már meg-

és hány tagból áll az alosztály. Megint egy kis statisztika:

Négy rendező, 62 színjátszó és hat tehnikai személy, ebből 51 férfi és 21 nő, szociális összetétele 42 munkás és munkásnő, 15 szellemi munkás (intellektuel) és 15 szabad

pályán működő és háziasszony. Az ösztágság 60%-át fiatal tagok képezik. Ezzel biztosítva van az állandó utánpótlás. A fiatalok különösen az utóbbi két évben igen sokat fejlődtek és ezzel tömegesítették az alosztály élgárdáját.

A munkához minden egyes tag lelkesen járult hozzá, mégis alakításukkal és kimagasló teljesítményükkel kitűntek:

Sz. Csek Kató, Fekete Péter, Fodor Anna, Gera Mariska, Hinsits József, Katona László, Kiss Lajos, Konc Margit, Munkácsi Emil, Nápora István, Negyela Sándor, Oláh János, Polcner István, Rapos József, Sovény Erzsébet, Végh Lili, Varga Erzsébet, majd a fiatalok: Bakalovich Bogdán, Berta József, Bogner Ankica, Gebhart Anna, Hollósi Hevald, Horváth János, Kökény Juliska, Husnyik Mária, Lancsek Mariska, Molnár Lili, Nápora Anna, Negyela Ferenc, Nemes Lajos, Polcner Rudolf, Rebel Kató, Szóke Mihály és még sokan.

Súgó: Negyela Ilonka, Porta Jakab és Rébel Kató.

Tehnikai személyzet és kellékesek: Horváth Lajos, Galcsik István, Gaul Júlia, Kemény Erzsébet, Sipos Martin és Vass Dezső.

Zenei vezetők: Lévai Ferencné, Klein Géza.

Rendezők: Gaul Júlia, Dr. Hadik József, Konecsny Sándor és Sovény Károly.

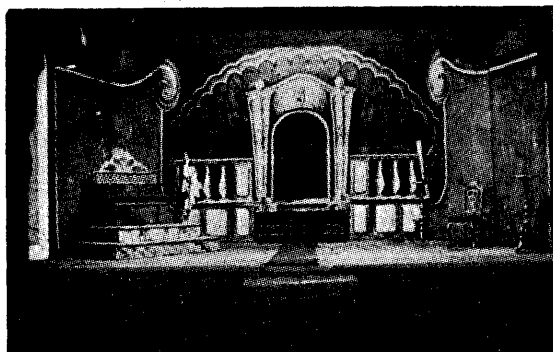
A versenydarabokon kívül, a legsikerültebb előadás minden tekintetben a JÁNOS VITÉZ volt (18 előadás), melyhez a színjátzókon kívül sokban hozzájárult az egyesület

fiatal énekkara, valamint a városi zenekar — mely két éven keresztül az alosztály mellett dolgozott. A János Vitézen kívül nagy sikert ért el a Remény, a Csikós, a Váratlan vendég, Cigány Panna, Átlagember, Csavargólány, Kidőlt a májusfa, Winnetou és a Zenebohók.

Az alosztály mellett működik a színügyi bizottság és művészeti tanács. Ezek sokban hozzájárultak a keretműsor megválasztásában és az előadások kivitelezésében — véleményezésekkel, egészséges kritikával a bemutatók utáni vita-órákon. A tanácstagok a nép minden rétegéből, a közönség soraiból valók, kik helyesen viszik át a közönség véleményét és kívánságát is.

Mindez azt eredményezte, hogy minden részrehajlás nélkül megállapíthatjuk, hogy a kikindai „József Attila” kultúregyesület színjátszó osztályának munkája, valamint több előadása komoly színpadi teljesítmény, mely sok esetben színvonalban és kivitelben, valamint színészi alakításban komoly színházi teljesítménnyel is felér. Hisszük, hogy ez a lelkesedés és odaadó munkalendület még további fejlődést eredményez, és Felső Bánát kultúrgócponyjának kulturális fejlődéséhez hozzájárulva, elősegíti dolgozóink kultúr színvonalának emelését. Helyes műsorpolitikával, az előadások színvonalának emelésével, a tehnikai eszközök tökéletesítésével küzdeni fognak minden elmaradottság, megnemértés és gátlás ellen, hogy méltán foglalhassák el helyüket szocialista kultúránk fejlődésében, lépést tarva társadalmunk politikai és gazdasági fejlődésével)

S.

A „János vitéz” egyik díszlete

Agyagos kertek fölött bevonják szirmukat
Sárga tányérrózsák a lapos cigánysoron.
Egy fiúcska les még az árokparton árván, —
Elszunnyad s álmában ismét a kezét fogom...

Ha elmegyek, minden mosolyt magammal viszek,
Hogy ne felejtsem sosem száz kis parasztyerek
Egy virágos udvart, sok könnyes, boldog szülőt,
Versikéket, hintát s az első játszóteret.

Ami dalt hallottam, megáldom dallamukkal
Messzi nyáresti tarlók szikrázó, mély egét,
Hogy magános dülőkön halálomig halljam
Tejért ballagó lányok szárnyaló énekét.

Csantavér, 1954 aug. 15.

FEHÉR FERENC

DÉSI HUBER ISTVÁN

Viharmadarak (olaj)

oda nem érek a baraparton álló múzeális, néma, üres, vertfalú ház elé, vagy a túlsó oldalon az igazgatósági épület közelébe, az akácoshoz. Az épület most egészen sötét, egy ablak kivételével, amely mögött az ügyeletes telefonista ül. Nincs itt most senki. Itt a legkényelmesebb. A holdfényben, sőt anélkül is a holtág fáradtan, öregesen csillog, mint a föld szeme, amely mindig néz valahová, de kívánság nincs benne. A ház remetéskedik. Ilyenkor szeszélyem szerint annak látom, aminek akarom. Hallom benne a lakodalmásokat, a pohárcsengést, a kólót, a mennyasszonytáncot, s mindezt olyan durvának és valószínűeknek, ahogyan több mint elégszer hallottam már, s így most többé nincs szükségem rájuk. Temetést látok, papot, harangozót, bekötöttfejű, ráncosképű, suttogó asszonyokat. Érzem a józan, délelőtti, szürke és hűvös szorgoskodást. Érzem a csirkepapnikás, a friss lepény, a lekváros bödön szagát, a kádakban álló seprű illatát, az üstben fővő pálinkáét és a ház mögött a cefre bűzét. Sejttem az álmokat, a mulatozásokat, a megejtett szolgálókat és béresasszonyokat, a részegen dadogó béreseket. Ismerem az igazságot és az igazságtalanságot, a születés megindultságát és a halálfélelem berobbanását. Érzem az élet forrongásait, ami valahogyan boldoggá tesz és könnyet csal a szemembe. Mindez szeszélyes, bizonytalan, hisz végül is a magam egyéni emlékeimből áll, amelyeket én öntök bele ezekben a tárgyakba. De a tárgyak ezektől az emlékektől mégis életrekelnek, s szinte zenévé válnak. Zord, szomorú zenévé, de még rosszabb, ha vidám-má. Olyan muzsika ez, amelyet nem szeretek, de helyette más muzsikám nincs. És kinek is van?

DESI HUBER ISTVÁN

Viharmadarak (olaj)

Dús legelők Kevi táján,
Tornyos sima dülűtján,
Orompart és Ada között
Jártam én a szelíd rögöt.

Gyerekfejjel megszerettem,
Képe bennem még töretlen,
Ezt a kerek pusztaságot,
Hol először láttam álmot.

Révülten most arra néztem,
Hol kis tanyán volt a fészke,
Hol a hajnal nagyon kék volt,
Mint a csantavéri égbolt.

Régi évek messze tűntek,
Kék reggelek nem szürkülnek.
Harmatos a kukorica,
Tülköt fúj a kondás fia.

Elindulok, meg-megállok,
Visszahúznak az akácok.
Poros út várt, most sáros út —
Kék hajnalba visz a vasút...

Csantavér, 1954 augusztus.

LATÁK ISTVÁN

DESI HUBER ISTVÁN

József Attila arcképe

— Talán majd mi súroljuk a padlót, hé!?

És most, még mindig itt áll, vérig sértve. A sötétből feléje áramló kellemes hideg levegő mintha visszaszorítaná feltörő könnyeit.

A kapualjban sétáló őr hozzálépett, s miközben egyet rándított a puskaszíjon, kibökte:

— Mész?

— Megyek.

— Hideg az éjszaka, ott meg majd meleg lesz.

— Nemcsak meleg, — válaszolta epésen Vukica.

— Máris nyelvelsz, mint a többi asszony, csak aztán vigyázz, megtörténhet, hogy holnap bevetés lesz, róla meg tudod, kicsoda.

— Disznó!

— Nono, ezt aztán a századértekezlet elé terjeszthetném.

— Terjeszd.

A szél zúgva söpörte a havat, a kerítésről nagy hócsomók zuhantak alá.

— Holnap majd visszajövök a századhoz, — mondotta Vukica, mintha nem is az őrhöz szólna.

Az őr följebb tolta köpenye gallérját és topogva megjegyezte:

— Sajnálom, hogy elmész. Mindannyian sajnáljuk.

A templomkerítésnél megállt Vukica. Jól látta most a házat, ahol a parancsnokság hadiszállása volt. És itt, egyedül, a téli éjszakában, sírni kezdett. Sértve érezte magát, haragudott a századra. Nem akart Pávlehoz menni így, magán viselve mindazokat a tekinteteket és durva szavakat. Tudta, holnap majd az egész század fürkészi, kutatja és felfedezi rajta az első éjszaka nyomaait.

— Ostobák! Nem akarom! — mondotta. Aztán megnyugodva letörölte könnyeit. Csodálkozott, milyen közömbös lett egyszerre.

— Az egész század gyűlöl!

Ezt maga sem hitte. Lázasan vizsgálni kezdte önmagát. Mindig volt nála cukor, hogy adjon belőle annak, aki a legjobban rászorult. Kís bőrtáskájában is mindig akadt gyógyszer a betegeknek, sebesülteknek. Fáj a fejed, — eridj Vukicához; sebes a lábad — megint csak Vukicához. Valamennyien hittek a kís bőrtáska titkos erejében.

— És a század?

Vukica megint megállt egy kicsit. Szereznek a fiúk valahol egy liter tejet, aztán mindannyian azt mondják, hogy a tej az övé.

Pávle hozzálépett, karjaiba vette és lassan az ágyra tette. A rozsszalma röpogva lesüppedt.

Vukica Pávlehoz bújt.

— Hagyj, az erdőben akarok a tied lenni.

Pávle komoly tekintetet vetett rá.

— Hó van, — mondta egyszerűen.

— Akarom, hogy vigyél a havon át, a kopár erdőn át, hallod!

Pávle megint felállt.

— Mit haragszol? Ül mellém. Szeretem a nyakad, igen. Idehallgass, a szemükbe akarok nézni holnap, érted... ül ide, ül mellém...

Pávle kezét kereste és amikor megérezte, arcát a tenyerébe fúrta, szemei lecsukódtak.

A tűz már alig pisláskolt. Pávlenak nem jön álom a szemére. Összezsugorodott kis test fekszik mellette. Vukicá lehellelte melegen csapódik a tenyeréhez. Nézi a nyak fehér ívelését és a fül mögött egy hajtincset tapint ujjaival.

Odakint a hótakaróból lassan előbújik a hajnal.

(Vége a következő számban)

maga helyén: a gyárban, a népbizottságban, a szkupstinában, stb. Tehát ne csak agitálni, propagandát folytatni, ne csak tanítani azokat „ott lent”, hogyan vegyenek részt a kérdések eldöntésében (ez is fontos és nélkülözhetetlen), hanem minden politikai munkás maga is vegyen részt a gazdasági politika, gazdasági rendszer, stb. kidolgozásában és megvalósításában. A gazdasági rendszerről folytatott vitában például nagyon kevés népképviselő és más politikailag felelősebb elvtárs vett részt. Holott éppen ezen rendelkezések nem képeztek semmiféle szakszerű, műszaki kérdést, mert rajtuk keresztül az egész társadalmi és gazdasági rendszer alapvető kérdéseit oldottuk meg, lefektettük az emberek közötti viszonyok alapjait, meghatároztuk az egyén és a társadalom egyes részeinek alapvető jogait és kötelességeit abban, ami a legfontosabb, gazdasági életük területén. Miben nyilvánulna meg társadalmunk tudatos irányítása a saját fejlődése felett, ha nem éppen ebben?

Szó volt főntebb a rendszer bizonyos szervei „gyengeségeiről” (átmeneti fejlődési szakasz a szó Marx által használt értelmében) és arról, hogy állandóan tökéletesíteni kell ezt a rendszert. Természetes, hogy a rendszernek ez a tökéletesítése csakis tudatos erőfeszítések eredménye lehet, csakis annak eredménye, hogy legönytudatosabb embereink legnagyobb köre állandóan tanulmányozza közgazdaságunkat és társadalmi gyakorlatunk más szakaszait; csakis és közvetlen harcuk eredményeként valósulhat meg a rendszer tökéletesítése. Ugyanez érvényes a napi gazdasági politikára, a gazdasági tervekre, stb.-re is. Természetes, hogy sok más olyan kérdés van még, amely a politika alkotóelemét képezi, vagyis olyan kérdés, amelynek közvetlen megoldásá-

ban résztvesznek a kommunisták és tudatos harcra indítják a tömegeket; de mindezek a kérdések a gazdasági politika kérdéseivel vannak szorosabb, vagy kevésbé szoros, közvetlen, vagy közvetett összefüggésben, mint saját alapjukkal.

A különböző szocialistaellenes jelenségekről és törekvésekről szólván elmondottam, hogy nagy részük nem fog magától kimúlni, hanem leküzdésükhöz a szervezett munkásosztály és a többi dolgozók tudatos harcára van szükség. De a gazdasági és társadalmi rendszer alapvető kérdéseinek megoldása sokban megkönnyíti ezt a politikai, eszmei, stb. harcot. A JKP Hatodik Kongresszusa ki is dolgozta további fejlődésünk fővonalát, előrelátta a szocialistaellenes erők ellenállásának alapvető formáit és átszervezte a Kommunista Pártot és a Népfrontot az adott feltételeknek és szükségleteknek megfelelően, vagyis társadalmunk előirányzott fejlődési vonalával összhangban. De annak okát, hogy ezek a szervezetek bizonyos időn át nem tudták megtalálni a harc megfelelő formáit és munkájuk tartalmát — nemcsak, és elsősorban nem is abban kell keresni, hogy az alapszervezetek és más szervezetek tagjai és vezetőségei nem tudták feltalálni magukat, hanem abban, hogy a társadalmi, de mindenekelőtt a gazdasági rendszerben megoldatlan volt néhány alapvető kérdés. Ezért fog az új gazdasági rendelkezések foganatosításával a gyakorlatban megoldódni a Kommunista Szövetsége és a Szocialista Szövetség szervezeteinek egész tevékenységében a szervezés, a munkatartalom, a politikai harc formáival kapcsolatos kérdések nagyobb része.

(„Nasa stvarnost” — 1954 március)

Fordította: **Olajos Mihály**

DESI HUBER ISTVÁN

Hazatérő bivalyok

B. Szabó György

Példa, tanulság, emlékezés

(Dési Huber István)

.....

*a dolgozók nehézkes népe földobott, —
csodálatos roncsát a szörnyű tenger,
hű voltál hozzá s hozzád az kegyetlen,
de megtanul majd s többé nem felejt el.*

*S ha megtanult, úgy látja majd, ahogy te,
a külvárost, a tájat, társait;
mindegy, koporsót, korsót mond a kép,
vagy tűzfalat, mert minden arra int:*

*„Ember vigyázz, figyeld meg jól világod:
ez volt a mult, emez a vad jelen, —
hordozd szívedben. Éld e rossz világot
és mindig tudd, hogy mit kell tenned érte,
hogy más legyen.”*

(Radnóti Miklós: *Nem bírta hát... [részlet] Dési Huber István emlékére 1944 február 29.*)

DÉSI HUBER ISTVÁN

Önarckép

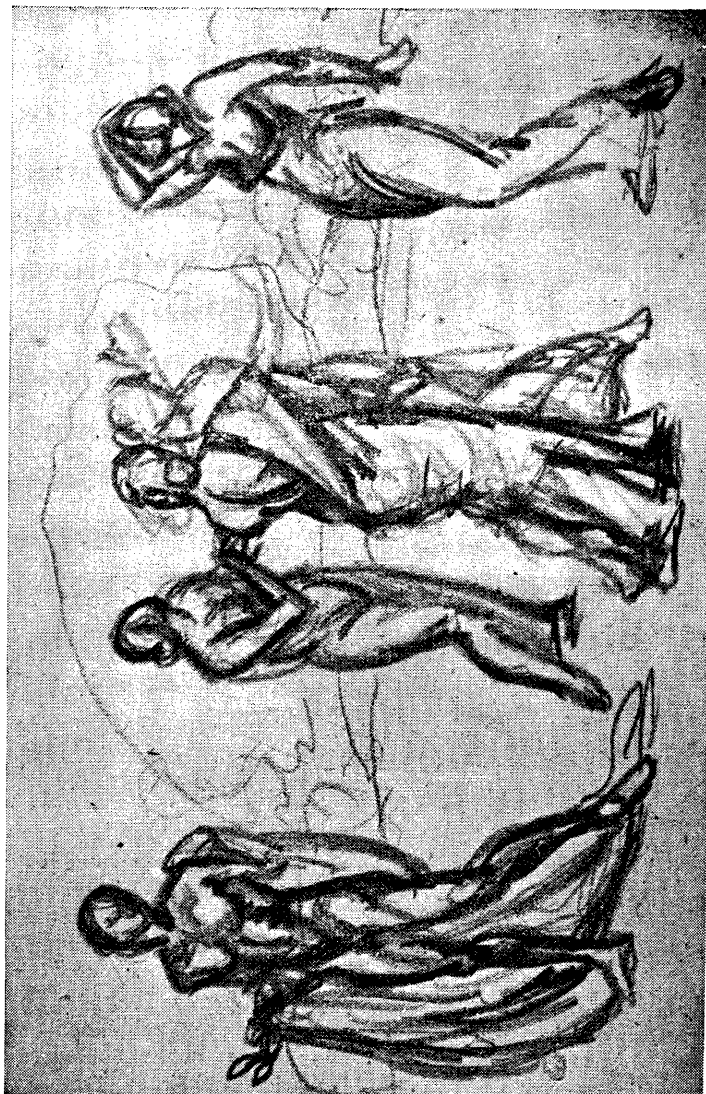
KÉT HÉTTEL MAGYARORSZÁG 1944-es német megszállása előtt húnnya le fáradt szemét a budakeszi Tüdőbeteg-Szanatóriumban egy magyar festő, aki úgy látta és ábrázolta az őt körülvevő világot, ahogyan a magyar művészetben előtte senki.

Kutató tekintetében — amíg élt — a két világháború közötti magyar valóság tükröződik: az éhező falu és a sivár koromfüstös külváros; a sovány kapás és a kukoricatörő szennyes szegényparaszt; a zsákoló rakodómunkás és a szemet lapátoló városi proletár; a nagybirtok árnyékában tengődő földmunkások, zsellérek százezres tömege és a lassú iparosodás felnövekvő „negyedik rendje”: az ipari munkásság.

Az ellenforradalmi Magyarország komor, sötét, fenyegető atmoszférája körülöleli az embert, a tájat, a tárgyakat, s ebben a világitásban társadalom és természet élesen, kíméletlenül fedi fel lényegét és vésődik az ember tudatába. Ez az alacsony, sivár, szürke és szennyes égbolt a valóság mélyebb vizsgálatára indítja, töprengésre készíti és vigyázásra inti mindazokat, akik megérteni,

önmagukban rendezni és kifejezni kívánják a rossz, embertelen, ellenforradalmi világot, gyötrő ellentmondásaival. Ez az emberi és művészi magatartás vonul végig Dési Huber István alkotásain, ennek lesz kifejezője József Attila érett költészete, Radnóti Miklós néhány jelentős verse, Gelléri Andor Endre és Reményik Zsigmond elbeszélőművészete.

A KISIKLOTT MAGYAR TÁRSADALMI FEJLŐDÉS FELTÉTELEI KÖZÖTT, amikor az újjáéledt német imperializmus fokozatosan kezébe kaparintja az ország gazdasági életét, anyagi javait, és amikor az ideológiai dezorientáció egyre világosabban jelentkezik a magyar társadalom szellemi életében, a magyar írók és művészek egy kis tábora — melőzések, üldöztetések, bebörtönözések árán — ennek a „vad jelen”-nek, a felemás, nyugös, reménytelen magyar valóságnak a megörökítésére, kifejezésére vállalkozott, tudatosítva multat és jelent és előkészítve, egyengetve az osztály nélküli társadalom, a jövő társadalmának útját. Írók, művészek, akik tisztánlátásukat, írói felelősségtudatukat, művészi eszményeiket a dolgozó nép harcából, a mun-

Vázlat

PECHÁN JÓZSEF